Posudek bakalářské práce Marcely Koubové
Specifika překladu biblických textů do českého znakového jazyka

Kol. Koubová si pro svou bakalářskou práci zvolila téma nelehké, a to minimálně ve dvou ohledech: (1) v povinné výuce oboru k němu nezískala v podstatě žádné informace, (2) neexistuje k němu odborná literatura, z níž by mohla čerpat (zásadní studie R. Petráňové je v tisku). V tomto ohledu se její práce liší od těch bakalářských prací, jež v podstatě reprodukují/recyklují (stále stejné, i v předchozích bakalářských pracích několikrát zpracované) poznatky o neslyšících a Neslyšících, o komunitě Neslyšících, českém znakovém jazyku, vzdělávání neslyšících, jejich gramotnosti atd. atd. Je samozřejmé, že autorka se k odborné literatuře uchyluje (k literatuře o překladu vůbec – a speciálně pak o problémech překladu biblických textů); poznatky v ní obsažené byly ale pro M. Koubovou nepochybně (relativně) nové a zpracovat je rozumným způsobem jistě nebylo snadné. To je třeba ocenit. Ocenit je také třeba konkrétní práci, kterou autorka musela na zpracování bakalářské práce vynaložit (srov. už jen přepis hesel Křesťanského slovníku do tabulky, dále práce s neslyšící respondentkou, analýza materiálu českého znakového jazyka, která vyžadovala mj. i jistý vhled do interpretace biblických textů).

V souvislosti s výklady o překladu obecně a o překladu biblických textů (kap. 1-3) mám několik otázek (níže v pořadí dle stránek práce); prosím kol. Koubovou, aby se stručně a konkrétně vyjádřila zvl. k otázkám 1,2, 6, 7 a 10:

(1) Opravdu je někde (kde a kým?) uplatněn při překladu bible, překvapivě vzhledem k situaci současné teoretické translatologie, princip formální ekvivalence? (s. 20)

(2) Bylo by při obhajobě možné uvést příklady ke čtyřem Nidovým pravidlům vztaženým k překladu bible? (s. 21)

(3) Na s. 22 se píše o tom, že "známá jména" se uvádějí v "zažité podobě", neznámá jména v transkripci. K čemu je "známost" X "neznámost" vztažena? Jak do protikladu "známost" X "neznámost" vstupují předchozí překlady?

(4) Možná i vzhledem k formulaci není na s. 25 jasné, zda vizuální bible vznikala opravdu překladem z originálních jazyků (a k "vybraným anglickým překladům" bylo opravdu jen "přihlédnuto") – prosím o vysvětlení.

(5) K formulaci textu se vztahuje i nejasnost ze s. 27, totiž jaké "fungování" bylo přezkoumáváno: "... bylo vydání DVD, u něhož ještě přezkoumali správné fungování." Obdobně prosím o specifikaci "následného prozkoumání" ze s. 29.

(6) Prosím také o ujasnění formulace z poznámky na s. 29: „Mezinárodní ASL" - není jazyk sám o sobě, ale druh ASL používaný organizací DOOR ... International k překladu vybraných pasáží Písma pomocí slovní zásoby, která je přístupnější širšímu okruhu uživatelů znakového jazyka, než je standardní ASL." Co si pod onou „přístupností" slovní zásoby širšímu okruhu uživatelů znakového jazyka představit?

(7) Na s. 30 se v souvislosti s pracemi vztahujícími se k (česky psaným) biblickým textům píše o „zjednodušování". Jak by bylo možno takové „zjednodušování" charakterizovat? Jaké roviny/plány výstavby textu zasahuje?

(8) Znamená užití prstové abecedy (viz s. 30) automaticky, že jde o znakovanou češtinu?

(9) Na s. 34 a na stranách následujících postrádám jasný popis práce směrované k příp. aktualizaci slovníku (v dalším textu jen v náznacích, např. s. 35, že autorka pracovala s jednou respondentkou, že práce byla vykonána v r. 2010, že základem byla česká hesla Slovníku křesťanských pojmů).

(10) Výklad o“změněných znacích“ (zvl. s. 37an.) se ne v dostatečné míře opírá o lexikologické práce, zvl. ty, jež se věnují změnám ve slovní zásobě a jež by autorce mohly poskytnout užitečný teoretický rámec: jasné není to, zda změnou (zásadní změnou) znaku vlastně autorka rozumí vznik nového znaku („staré znaky“ byly nahrazeny „novými“?), co autorka rozumí „sekvencí“ znaku apod. Ne dost jasně (srov. formulace) je vymezena skupina 2 (s. 38): „Vytvoření znaku/ znak nebyl a je – jedná se o malou skupinu znaků, u nichž ve Slovníku nebyl uveden žádný znak, pouze odkaz na video, kde je vysvětlení významu v ČZJ. Zmíněnou skupinu znaků není s čím srovnat, tudíž nejde o změnu.“ O změnu znaku snad nikoliv, o změnu ve specifické vrstvě slovní zásoby českého znakového jazyka však nepochybně ano! Podobně není jasné, co má autorka na mysli formulací (s. 41): „Některé původní znaky z té doby jsou dnes již některými neslyšícími odmítány, protože nenesou přesný význam znaku.“
(11) Prosila bych objasnit, co se rozumí „vážným“ nemanuálním chováním (s. 52), a rozdíl mezi „přepisem“ a „holým překladem.“ (s. 67)

Výše uvedené poznámky jsou více méně dílčí povahy (a při obhajobě je možné pojednat jen výše označené a jen opravdu konkrétně a stručně). Autorku bych prosila, aby se při obhajobě soustředila zvl. na následující okruhy problémů:

- Formulace abstraktu (píše se o tom, že práce „prezentuje podmínky a zásady pro překlad biblických textů do českého znakového jazyka, které je třeba dodržet“) by nasvědčovala tomu, že autorka směřuje / chce směřovat k jisté preskriptivnosti. Bylo by tedy možné ony zásady, „které je třeba dodržet“ explicitně ve výčtu formulovat?
- Jak by autorka charakterizovala ty biblické texty, jimiž se zabývala: Jako překlad? Jako parafrázi? Pokud jako překlad, pak jako překlad (viz s. 20) „běžný“, nebo „speciální“?
- Z výkladů práce je jasné, že o překlad „verš po verši“ v biblických textech nejde: pokud by ale měl být materiál, s nímž autorka pracovala, charakterizován s přihlédnutím ke klasifikaci Ramirezově (s. 21) – jde o volný překlad, nebo o překlad chronologický /časově posloupný, a nebo o překlad tematických příběhů? K tomu prosím ujasnit (nejlépe na příkladu), co „tematickým příběhem“ autorka rozumí.
- Dochází v překladech sledovaných textů (ve srovnání s texty výchozími) k nějakému posunu na ose implicitnost X explicitnost? Bylo by možné příp. posuny (alespoň na jednom příkladu) doložit?

V práci je bohužel poměrně dost pravopisných chyb, některé nich jsou závažné (i/y ve shodě v úvodu a na s. 16, na s. 16 „sepjetí“), jiné jsou bariérou porozumění (např. : s. 23 „... slyšícího konzultanta (pokud možno teologa a lingvistu v jedné osobě, který umí ZJ jako např. Penner“ – tj. teolog a lingvista musí zvládnout ZJ na stejné úrovni jako Penner?), další chyby v interpunkci nebudu vyjmenovávat. Vedle toho se objevují i chyby typografické, s pravopisnými někdy prolnuté (překlepy, podoba poznámek pod čarou) a poměrně četné problémy stylizační (viz i výše): někdy jde jen o neobratnost, jindy stylizace ztěžuje porozumění (namátkou příklady obého: s. 35“ ... nevýhodu elicitační metody přes český jazyk“, s. 24 „Kvalifikovaní překladatelé jsou pravděpodobně ..... velice známí a navíc nemusí být v souladu s očekáváním neslyšících věřících“, s. 37: „Celkový počet 228 změněných znaků se vztahoval k počtu 195 hesel z hesláře slovníku“ , s. 27: „ ... nezasvěcený rodilý mluvčí je rodilý mluvčí cílového jazyka, který není obeznámen s tím, jak byl text přeložen, a proto je omezen pouze na daný text“, s. 24: „Nahrazování figuranta pomocí počítače bývá také řešením v zemích, v nichž jsou křesťané pronásledováni“ aj.)

Závěr:
U bakalářské práce kol. Koubové je třeba ocenit výběr (u nás ne dost zpracovaného) tématu, množství odvedené práce s jazykovým materiálem – a ne v poslední řadě také vyváženost tzv. teoretické a tzv. praktické části práce. Jistě by nebylo na škodu, kdyby se autorka v teoretických výkladech více inspirovala poznatky současné translatologie nebo výklady lexikologickými; ty by jí mohly poskytnout spolehlivý rámec, např. (a možná v první řadě) pro třídění / popis materiálu. Je škoda, že po formální stránce zůstala práce normám odborného textu leccos dlužna. Požadavky kladené na bakalářskou práci nicméně práce M. Koubové bezesporu naplňuje a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová
11.6. 2013

Návrh klasifikace: velmi dobře